

Posudek oponenta bakalářské práce

Název práce: Démokritos: Duše a tělo

Autorka: Eliška Krausová

Vedoucí práce: Mrg. Stanislav Synek, Ph.D.

Práci Elišky Krausové jsem si přečetl s potěšením: autorka zde jasným, kultivovaným a srozumitelným jazykem čtenáři přibližuje základní myšlenky Démokritovy filosofie se zaměřením na otázku pojetí vztahu duše a těla. Autorka pracuje jak s primární, tak sekundární literaturou, u primárních textů vychází z českých a anglických překladů. Po formální stránce je práce na velmi dobré úrovni, dojem kazí jen chyby v interpunkci, chybné skloňování cizích jmen („podle Díogenése Laertia“, s. 9 apod.) a opakované chyby v přepisu některých řeckých termínů (např. *ediola* namísto *eidola*).

Cílem práce je „ukázat, na jakých principech je (...) vztah [duše a těla u Démokrita] založen, jak přesně funguje a jaké oblasti lidského života ovlivňuje“ (Úvod, s. 6). Autorka se pak postupně věnuje stručnému vylíčení Démokritovy biografie a otázky autenticity zlomků (kap. 1), pokračuje představením jeho atomistické nauky (kap. 2), pojetím lidské duše (kap. 3), smyslového vnímání (kap. 4), etiky (kap. 5) a božství (kap. 6).

Jednoznačným kladem práce je, že shrnutí Démokritovy filosofie je čtivé a pěkně uspořádané. Práce jako celek je solidním a (téměř) úplným představením osobnosti i myšlení daného filosofa. To je ale zároveň trochu na škodu: vinou poměrně velkého tematického rozptylu zde není prostor na hlubší analýzu jednotlivých témat, ať už na základě interpretace primárních zlomků a/nebo testimonií, nebo komparace sekundární literatury. Je to do určité míry pochopitelné: vzhledem k fragmentární povaze dochovaných úryvků a oprávněným pochybám o jejich autenticitě toho o Démokritově filosofii s jistotou mnoho říci nemůžeme. Tím spíše by ale měly být závěry formulované opatrněji. V závěru práce se totiž dočteme následující:

- Na s. 44 se píše: „Naše touhy se rodí z našich potřeb a korigovat je je možné pouze skrze použití rozumu, o kterém se mi povedlo dokázat, že je prokazatelně součástí duše.“ [tučně zvýraznil StS]

Autorka přitom na s. 20 píše (s odkazem na sekundární literaturu), že „Démokritos [patrně] pokládal duši (psyché) a rozum (nús) za totéž“. Na s. 30 pak čteme (s odvoláním na text H. Bartoše), že „se v Démokritových zlomcích výraz nús (rozum) vůbec nevyskytuje a v textu ho zastupují výrazy, jako gnóme, fronésis, epistéme a pár dalších, z nichž každý referuje spíše než k dané části duše k jejím specifickým schopnostem“, a že se tudíž nelze

„jasně určit, do jaké míry je zde duše zodpovědná za myšlenkové procesy...“

Jak je to tedy u Démokrita s duší a rozumem? Lze u něj mluvit o rozumu jako svébytné části duše?

- V posledním odstavci závěru (s. 45) se pak píše, že „Démokritův vztah duše a těla je značně asymetrický, přesto však během lidského života nerozlučitelný.“ Co zde autorka míní asymetrií? A z čeho vyplývá jejich nerozlučitelnost?

Je také škoda, že autorka více neprozkoumala diskuse týkající se Démokritova pojetí smrti, což je vzhledem k tématu práce zajímavá otázka. V závěru se totiž např. dočteme: „V okamžiku smrti, která je pro Démokrita čistě fyzikální záležitostí, oba komponenty zaniknou a atomy, které se z nich uvolní, jsou připraveny stát se součástí nových struktur.“ Podle některých zdrojů přitom Démokritos považoval (na rozdíl od Epikúra či Lukrecia) smrt za postupný děj, např. pozoroval, že (zdánlivě) mrtvé tělo si po nějaký čas podržuje určité „duševní“ funkce (např. růst vlasů).

Několik další drobných nejasností je i v textu práce:

- Proč autorka na s. 41 mluví o vztahu člověka a božství v termínech *zodpovědnosti*, tj. „zda se lidský život / lidská duše *zodpovídá* nějaké vyšší síle“? Proč by se u Démokrita měla právě taková vazba mezi člověkem a bohem/bohy vyskytovat?
- Na s. 24 mluví autorka o tom, že „bez „mezikroku“ otiskování původních atomů do vzduchu (které obraz zrcadlově převrátí, podobně jako když se obtiskne pečeť do vosku), by byl výsledný obraz putující do zornice zrcadlově obrácený.“ – tato konstrukce mi není jasná: co a proč by se mělo zrcadlově převrátit?

Práci by také prospěla intenzivnější práce se sekundární, zejména cizojazyčnou literaturou novějšího data, v níž je Démokritova filosofie diskutována ve větším detailu. Většinu užitých sekundárních zdrojů totiž tvoří (až na dvě výjimky) obecně zaměřené přehledy a monografie.

Celkové hodnocení. Přes uvedené připomínky považuji práci za velmi zdařilou a navrhuji hodnocení **výborně**.

Mgr. Stanislav Synek, Ph.D.